

DANSK FRILUFTSLIV

MEDLEMSBLAD FOR
DANSK FORUM FOR NATUR- OG FRILUFTSLIV
NR. 51, OKTOBER 2002

DANSK FORUM FOR NATUR- OG FRILUFTSLIV

Formand:

Johnnie Bøtke Laursen
Vinkelvej 28, 8800 Viborg
tlf. 86 67 65 64
jblaursen@mail.tele.dk

Kasserer:

Erik Jegsen
Th. Bangsvej 15, Flemløse
5620 Glamsbjerg
tlf. 64 72 26 73
jegsen@privat.dk

Sekretær:

Jesper Lind Nielsen
Svendborgvej 15
5762 V. Skerninge
tlf. 51 51 42 04
thor_dk@hotmail.com

Friluftsbogklubben:

Carsten Damsgaard
Varnæsvej 750, Bovrup
6200 Aabenraa
tlf. 74 68 11 34
cdamsgaard@privat.dk

Webmaster:

Søren Willeberg
Faaborgvej 9
5620 Glamsbjerg
tlf. 64 72 28 33
willeberg@koeng.dk

Thorben Lundø

Snerlevej 74, 2.tv
6000 Kolding
tlf. 75 52 63 53 / 24 42 17 76
naturvejleder@kfumscout.dk

Oldboys-afdeling:

Terkel Berg-Sørensen
Søtoften 1, Virklund
8600 Silkeborg

Grafisk tilrettelægning:

Kristian Dueholm Jensen
Gadbjergvej 6,
7321 Gadbjerg

Redaktion:

Carsten Damsgaard

Hjemmeside:

www.danskriluftsliv.dk

ISSN 0909 - 0614

FORMANDEN HAR ORDET

Af Johnnie Bøtke Laursen

Efter en lang og dejlig sommer som lige nu - i skrivende stund - først i september - ser ud til at fortsætte, er det nu ved at være tid til at finde tastaturet frem igen.

Det netop overståede havkajakseminar viste, at Dansk Forum for Natur- og Friluftslivs bestræbelser på at skabe samarbejde i havkajakmiljøet er lykkedes. Endnu engang har DFNF været fødselshjælper i dansk friluftsliv - barnet hedder Dansk Havkajaksamråd og er nu en etableret realitet.

Og dermed lever vi op til vores formål.

For nye (og gamle) læsere skal jeg gøre opmærksom på, at foreningens formål er at skabe, udbygge og vedligeholde kontakt mellem personer, der arbejder med vejledning og undervisning i natur- og friluftsliv (fra foreningens vedtægter, § 2).

Selve seminaret omtales andetsteds i bladet - blot skal der herfra lyde en stor tak til Svend, Myg og Nicolai for et godt arrangement - med gode rammer i værkstedet og ikke

FORENINGENS FORMÅL

Foreningens formål er at skabe, udbygge og vedligeholde kontakt imellem personer, der arbejder med vejledning og undervisning i natur- og friluftsliv.

Foreningen skal arbejde for at styrke danske naturoplysnings- og friluftslivstraditioner i samarbejde med vore nordiske nabolande, med det formål at skabe harmoni mellem mennesker og natur, såvel som mellem mennesker.

Dansk Friluftsliv udgives af Dansk Forum for Natur- og Friluftsliv og udkommer fire gange årligt:

nr. 52	december 2002	deadline 1. nov.
nr. 53	marts 2003	deadline 1. feb.
nr. 54	juni 2003	deadline 1. maj
nr. 55	september 2003	deadline 1. aug.

Annoncering koster:

hel side	1000 kr. ekskl. moms
halv side	650 kr. ekskl. moms
kvart side	400 kr. ekskl. moms.

mindst på fjorden, gode oplæg og lysbilledforedrag. Derudover tak til medlemmerne af havkajaksamrådet for et godt samarbejde, som nu ser ud til at bære frugt. Sidst, men ikke mindst, tak til deltagerne, som var med til at skabe en god og konstruktiv stemning.

Omtalen af seminaret her i bladet (af Jakob Funch og Brian Randeris fra USG) er, ikke mindst hvad aldersfordeling angår, tankevækkende og de tilhørende fotos (af Niels Schæffer fra Time2act) illustrerer stemning og aktivitetsniveau. Tak for det.

Flere ting fra seminaret peger fremad og videre udover det, som har med havkajak at gøre.

På seminaret deltog en del private udbydere af havkajak- og friluftslivskurser. Jeg tror at de kommende år vil byde på en kraftig udvikling indenfor dette område.

Vi har i Danmark og Norden en lang tradition for, at børn og unge kan vejledes ind i friluftslivet gennem skoler, frivillig idræt og - friluftslivsarbejde. Den skal vi bevare!

Men i disse år er mange voksne mennesker blevet interesserede i begreber som aktiv ferie og lignende og har lyst og penge til at dyrke friluftsliv gennem aktiviteter og på steder, som de ikke umiddelbart selv har adgang til. Her køber man sig til professionel vejledning.

Her kan DFNF være med til at sikre, at deltagerne og naturen

ikke lider overlast, når økonomien kommer i højsædet. Virkeligheden i dagens friluftsdanmark er, at mange vejledere har et ben i begge lejre. Mange af de private kommer fra skoler og institutioner og mange af os, der arbejder på skoler og i frivillige sammenhænge må også acceptere at tænke friluftsliv i økonomiske baner. På mange højskoler, inklusive den jeg arbejder på, udbydes der korte kurser og rejsekurser, hvor vi prøver at kombinere en almen del med faglige interesser og et økonomisk motiv.

Havkajaksamrådet har inviteret til at de private udbydere, så snart der er dannet en forening eller sammenslutning på området, bliver repræsenteret i rådet. Det byder jeg derfor meget velkomment, og jeg imøde-ser en dialog og et samarbejde om at sikre, at det friluftsliv, vi i DFNF gerne vil inspirere til, det enkle, sikre og naturvenlige, også har en plads i det kommercielle friluftsliv. Seminaret var et godt udgangspunkt for det kommende samarbejde.

Et sted, hvor ideerne fra havkajakseminaret kan bruges i andet øjemed, er at etablere noget lignende på andre områder. Som jeg skrev for to år siden har vi ambitioner om, hvis det gik godt her, at forsøge os med at medvirke til at samle sikkerhedsdebat og medvirke til øget kompetence på andre friluftslivsområder. Der har allerede nu vist sig interesse for at prøve at indkalde til et møde på kano-

området. Også her kan DFNF måske medvirke til at skabe samarbejde og koordinere mulighederne for friluftsoplevelser i Danmark. Situationen på kanoområdet er væsentligt anderledes end på havkajakområdet, så det er ikke sikkert, at det skal foregå på samme måde her. Vi vil i løbet af det kommende år indkalde til et møde, hvor alle interesserede foreninger, skoler og institutioner er velkomne. Skulle der sidde læsere, som har gode ideer og som kunne tænke sig at være med i et arbejde på kanoområdet, er de velkomne til at kontakte undertegnede.

DFNF har amtsrepræsentanter i Friluftsrådets amtsudvalg. Det vil der komme mere om i næste nummer. Ved du ikke, hvem der er DFNF-repræsentant i dit amt eller har du lyst til at gøre et stykke arbejde i Friluftsrådet, så henvend dig til undertegnede eller Erik Jegsen. Til slut vil jeg lige erindre om, at vi alle til stadighed bør prøve at holde os for øje, at friluftsliv (ifølge Gunnar Breivik) skal være enkelt, reflekteret og morsomt.

God arbejdslyst i det kommende efterår – og husk det legende element!

HAVKAJAKSEMINAR VED ISEFJORDEN

*Af Jacob Funch & Brian Rande-
ris, Universitetets Studenter-
Gymnastik (USG)*

I august var vi sat i stævne af Havkajaksamrådet til et seminar, hvor fremtidige retningslinier for vores virke med havkajakken skulle diskuteres og afprøves. 'Vi' er i denne sammenhæng en broget flok fra nær og fjern som alle i deres organisation, forening, højskole, virksomhed osv. anvender havkajakken til diverse uddannelser, kurser og ture.

I havkajaksamrådet sidder der repræsentanter fra alle de forskellige institutioner, foreninger mv., som vi deltagere kommer fra. Deres oplæg var, at vi denne weekend skulle arbejde med udformningen af de retningslinier, der skal være vejledende for uddannelsen af havkajakroere, -instruktører og -vejledere. I oplægget fremgik det, at det skulle være *vejledende* retningslinier. Det synes vi var – og er klogt, da det skaber et godt udgangspunkt for dialog mellem alle os, der har interesse i havkajak, idet ingen (uanset bagland) føler, at noget 'trækkes ned over hovedet' på dem. Ydermere giver et arrangement som dette alle chancen for, at ytre deres opfattelser af, hvad det skal kræve at være instruktør eller vejleder i havkajak. Seminaret sikrede derfor, at den mangfoldighed af erfaring, der er skabt ude omkring i landet i arbejdet med kurser, ture og undervisning ville blive inkorporeret i

retningslinierne. Udfordringen for samrådet har så været – og er stadig – at nå en udformning og formulering af retningslinierne, som alle kan enes om. Således var det primære tema for weekendens diskussioner og workshops bestemt: Vi skulle give vores input til Samrådet, så der ved seminarets afslutning var konsensus omkring retningslinierne – specielt skulle der arbejdes med "havkajak-instruktøren".

Efter ankomsten fredag præsenterede Samrådet sit oplæg til retningslinierne. Derefter overtog anekdoternes mester Leif Vanggaard, med et (som sædvanlig) underholdende og lærerigt foredrag om hypotermi. Han har forsket en menneskealder i emnet og havde ingen problemer med at holde os fanget i et par timer. Undervejs fik vi dog en varm kop kaffe, for ikke at gå 'kolde'.

Efter morgenskaftning lørdag var der arbejde i grupperne. Vi brugte instruktøroplægget som arbejdseddell og fik på den måde afprøvet øvelser, færdigheder osv. på vandet. Undervejs bød vi alle ind med erfaringer, ideer til ændringer m.m. Efter hele instruktør-pensumet var gennemarbejdet, begyndte vi at arbejde med cases. Da vi kom ind fra eftermiddagens tur, havde vi derfor alle været ude for diverse skrækscenarier som f.eks. en og to bevidstløse roere i vandet, skulder af led og panisk roer i vandet m.m. Der var enighed om, at denne

arbejdsform var givtig i forhold til at bedømme en kommende instruktør/vejleders evne til at handle hensigtsmæssigt og sikkert i situationen. I kombination med afholdte elev-/kursistlektioner ville disse cases kunne hjælpe med at afdække såkaldte 'bløde' værdier som empati, autoritet, pædagogiske og ledermæssige egenskaber osv., der også er vigtige hos en kommende havkajak-formidler.

Det var en virkelig inspirerende, lærerig – og ikke mindst morsom dag! Forestil jer en flok på 30-40 kajaker, hvor halvdelen hele tiden vender bunden i vejret. Det må have været et specielt skue for dem, der havde bevæget sig ud på en tur langs stranden den dag. Forholdene var også perfekte. Masser af ideer og gode råd fra de andre i grupperne, samt godt med bølger til at sørge for lidt ekstra udfordring. Oppe på land igen blev det hele diskuteret igennem igen – og gruppens forslag blev noteret og fremlagt for forsamlingen ved aftenens debat og opsamling. Dagen blev afsluttet med et diasshow, hvor N. Ilcus viste billeder fra sin ekspedition til Nordøstgrønland (2001). Virkeligt flotte billeder, der helt sikkert kunne få mundvandet til at løbe hos selv den mest hårdnakkede hjemmeføding.

Søndag blev der givet eksempler på spørgsmål og opgaver, der kunne bruges og være til inspiration for fremtidige in-

struktørprøver. Derefter kom der et oplæg om risikovurdering, og de handleplaner man kunne have klar til de situationer, hvor noget går galt.

Alt i alt en rigtig god weekend hvor vi alle fik prøvet nogle ting af - og ikke mindst mødt en masse spændende mennesker med samme interesse som os selv. Det har givet en masse inspiration til arbejdet derhjemme, at vi på denne måde har kunnet lære af andres erfaringer og få sat ord på vores egne. Ikke mindst i diskussionerne, hvor der ud over øvelser blev gennemgået grundlæggende ting, som f.eks. hvad man har med på tur som instruktør/vejleder, hvor det skal placeres, hvad kaldes de forskellige pagajtag og redninger, hvilke tegn kan der anvendes på vandet osv.

I indledningen skrev jeg kort hvorfra vi kom, men *hvem* var det der kom? Det spørgsmål må være relevant, da det er de personer, der deltog i seminarret, som må vurderes at være dem, der har interesse i at retningslinierne på en eller anden måde bliver implementeret i de kurser og uddannelser, der har havkajak som omdrejningspunkt. Dermed er det også *deres* værdier og holdninger, der 'skinner igennem' i retningslinierne. Svaret er, at deltagerne hovedsagelig var mænd mellem 35 og 50 år.

Dette synes vi bør afføde spørgsmål som f.eks.: Hvor var alle de unge mennesker, der skal 'leve med' de udarbejdede retningslinier, hvor var kvinderne (Okay, der var to kvinder, men det er ikke man-

ge ud af 40 deltagere), og er havkajak en idræt, der specielt tiltaler mænd i nævnte aldersgruppe? Skal vi bare acceptere, at det forholder sig sådan? Vi vil ikke forsøge at svare på dette her, men opfordre til ikke blot at acceptere ovennævnte, men gøre en indsats for, at der til næste gang, måske kan blive jævnet lidt ud i køns- og aldersfordelingen. Sådan, at de fremtidige seminarer bedre repræsenterer det, som *vi* i hvert fald oplever i vores færden rundt i havkajakmiljøet.

Slutteligt en tak til alle jer, der deltog i 2002 – og tak til Samarådet for et godt initiativ. Vi ser frem til at se det tilrettede materiale – og ikke mindst indbydelsen til næste års seminar.

VEJLEDNING OG INSTRUKTION

Af Martin Hansen

OM VEJLEDNING OG INSTRUKTION I FORBINDELSE MED FRILUFTSLIV

På havkajak-seminaret den 23. - 25. august blev der, som omtalt andet steds i bladet, diskuteret og afprøvet hvilke færdigheder og krav, der skulle stilles til en havkajak-instruktør og en havkajak-vejleder.

Instruktørniveauet blev grundigt bearbejdet, mens det tilsyneladende var uklart for nogle, hvad der adskilte en instruktør fra en vejleder. På baggrund af en afhandling omhandler vejledning og instruktion som læringsmetode i friluftsliv, skrevet i foråret i forbindelse med et studium på Danmarks Pædagogiske Universitet, vil jeg her give et bud på, hvordan en vejleder adskiller sig fra en instruktør.

HISTORISK

Vejledning i friluftsliv har siden begyndelsen af halvfjerdserne eksisteret som begreb i mange friluftslivsmiljøer. Nils Faarlund var den første, der beskrev og definerede vejlederbegrebet.

Vejledertanken blev udviklet

som en reaktion imod det som Faarlund beskrev som teknokulturen eller teknosamfundet. Faarlund blev bl.a. inspireret af det som kaldes „færden til Tseringma“. På denne tur levede Nils Faarlund, Sigmund Kvaløy og Arne Næss i et lille sherpasamfund i Nepal. Her fik Faarlund underbygget betydningen af at have tid, kvaliteterne ved bedstefar/bedstemor pædagogikken og betydningen af at leve i et bæredygtigt samfund.

VEJLEDNINGSTANKEN VED FAARLUND OG TORDSSON

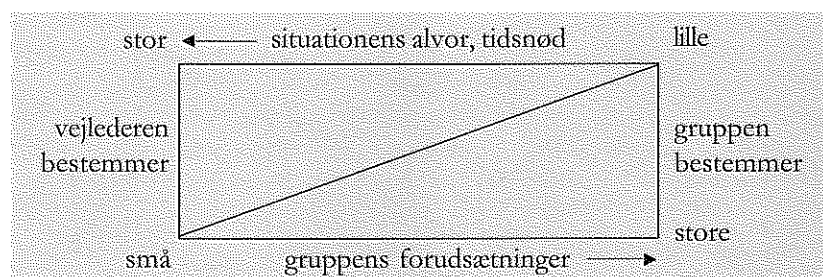
Bjørn Tordsson var i høj grad med til at præge og videreudvikle vejledningstanken i firserne. Ifølge både Faarlund og Tordsson bør vejlederen tilrettelægge turen, så turområdet og turens mål og indhold er tilpasset gruppen på en sådan måde, at deltagerne selv kan tage en stor del af ansvaret for turen.

Vejlederens rolle bliver således ofte en forbilledlig mester, der deltager som et lidt tilbagetrukket medlem af gruppen, og hans indblanding vil afhænge af gruppens forudsætninger og den situation gruppen befinder sig i, se fig. 1.

Man siger populært, at vejledning er helhedsorienteret. Både Faarlund og Tordsson lægger vægt på, at vejledningen engagerer det hele menneske, ikke kun fysisk, psykisk og socialt, men i høj grad også intellektuelt og herunder politisk i forhold til miljøspørgsmål. Dvs. at et forhold der adskiller en instruktør fra en vejleder er bl.a. arbejdsmetoden. Instruktøren arbejder ofte mod konkrete teknisk orienterede mål, mens vejlederen i højere grad arbejder orienteret mod selve processen, hvor deltagerne lærer i og af situationen. Denne form for problemorienteret og erfaringsbaseret pædagogik har rødder, der kan føres tilbage til John Dewey' „learning by doing“ og til Rousseau' „Læring i situationen“.

VÆRDI- OG DANNELSESBEGREBET

Ifølge Tordsson er vejledning det modsatte af instruktion, da man fratager deltagerne deres mulighed for selv at tage stilling, hvis man udelukkende begrænser sig til at undervise i faste teknikker, som at svinge på ski eller at lave vendinger i kajak. Et vigtigt mål med vejledningen er netop som nævnt, at deltagerne selv, og i samarbejde med andre, skal lære at vurdere situationen, træffe velovervejede valg og løse de problemer der opstår undervejs. Man kan sige, at vejlederen arbejder med nogle meget vanskeligt definerbare begre-

Figur 1. Kilde: Nils Faarlund, 1973.

ber som f.eks. værdier og dannelse. Nogle generelle træk ved værdibegrebet er at:

- de kan ikke observeres
- de drejer sig om moralske overvejelser
- de udtrykker noget om, hvad der er ønskeligt.

Dannelsesbegrebet er der skrevet tykke bøger om. Det lader sig vanskeligt definere på få linjer uden risiko for misforståelser. Dannelse er hverken opdragelse eller uddannelse, men en størrelse, der ligger tæt på begge begreber. Nogle definerer dannelse som det, der er tilbage, når man har glemt, hvad man har lært. End ikke psykologisk/pædagogisk ordbog kan gøre det kortfattet. Her tales der bl.a. om, at dannelse er overførsel af kultur, socialisation, indsigt i problemstillinger og bevidstgørelse om værdier og normer i samfundet m.m. Dannelses-teoretikeren Wolfgang Klafki taler om ni nøgleproblemer, der ses som en trussel mod verdenssamfundet. Et af disse nøgleproblemer handler om natur- og miljøspørgsmål, som det for mange vil være naturligt at inddrage i forbindelse med undervisning i friluftsliv. Ifølge Klafki handler almen dannelse bl.a. om, at læreren formidler forudsætninger til sine elever, så de kan bidrage til løsningen af disse fundamentale samfundsrelaterede problemer.

DET NORMATIVE FRILUFTSLIV

Og hvordan er det så lige, at vi gør det rent praktisk? Det findes der mig bekendt ikke no-

get enkelt svar på. Faarlund er blevet beskyldt for med sin civilisationskritiske holdning at virke ekskluderende på sine omgivelser. Og jeg har ofte hørt, at friluftsliv forbindes med for mange løftede pegefingre. Der er ingen tvivl om, at det er en kunst at bibringe en sund økologisk holdning til sine elever/kursister/studerende uden samtidig at virke frelst og moraliserende og dermed ekskluderende.

Da jeg læste friluftsliv på Norges Idrætshøjskole i Oslo i 1992-93, fik jeg det indtryk, at vejledere ikke måtte instruere i tekniske færdigheder. Disse færdigheder skulle læres naturligt, som en del af den tur man var på. Denne holdning mener jeg ikke lever op til moderne krav om, hvordan en vejleder skal arbejde.

Jeg mener, at en vejleder skal være bevidst om de værdier, der ligger i ovennævnte formidlingsmetoder, samtidig skal han også kunne imødekomme elevers ønske om at arbejde med teknikker, der er løsrevet fra en tursammenhæng. I forhold til konkrete eksempler som grønlandervending eller f.eks. rebhåndtering i forbindelse med klatring, vil det efter min mening være mere naturligt og hensigtsmæssigt at arbejde med instruktionsmetoder end med vejledning.

Sammenfattende mener jeg, at en vejleder arbejder med: Formidling, mennesker, de bløde værdier, processer, naturen og instruktionsmetoder. Vejlederen arbejder også ligesom instruktøren analytisk, reflekterende og teoretisk.

Vejlederen accepterer, at friluftsliv er et kulturelt begreb, og at målene med, at dyrke friluftsliv kan være mangfoldige. Ovenfor har jeg forsøgt at give et bud på hvordan en instruktør arbejdsmæssigt adskiller sig fra en vejleder. Grundet pladshensyn har beskrivelsen været stereotyp for ingen er vel rendyrket det ene eller det andet. Det var ikke meningen med dette indlæg at give et bud på hvordan man ud fra vurderbare kriterier kvalificerer sig til at blive vejleder, men hvis personlige aspekter, ud over øgede tekniske færdigheder skal inddrages, er det bestemt en vanskelig og følsom opgave, der på Norges Idrætshøjskole ofte har kostet tårer og sår på sjælen. På havkajak-seminaret gjorde Erik Mygind opmærksom på, at de krav vi i dag stiller til en havkajak-instruktør måske er forældede om fem år. Det samme kan naturligvis gælde for holdningen til, hvad en vejleder er.

Annette Bischoff og Ivar Mytting udkommer inden længe med en ny bog, der bl.a. handler om moderne vejledning i forbindelse med friluftsliv, måske ser vi allerede her nye synspunkter.

Litteratur:

- Bischoff, Annette: Friluftsliv - i spennet mellom veiledning og undervisning
1999 Telemarkens distrikthøjskole i Bø.
Faarlund, Nils: Friluftsliv: Hva, Hvorfor, Hvordan. NIH-kompendium nr. 32, 1973.
Klafki, Wolfgang: Dannelses-teori og didaktik. Forlaget Klim 2001.
Nielsen, Klaus. Steiner Kvale: Mesterlære. Hans Reitzels Forlag 2000.
Priest S. Michael Gass: Effective Leadership in Adventure Programming. Human Kinetics 1997.
Tordsson, Bjørn: Perspektiv på friluftslivets pædagogik. Hovedfagsopgave NIH, 1993

Øvrig litteratur ved henviselse til forfatteren:
Martin Hansen
Skovdalsvej 15
8260 Viby J
tlf. 86 14 01 99

Martin Hansen underviser i friluftsliv og friluftaktiviteter på Center for Idræt, Århus universitet.

FRILUFTSBOGKLUBBEN

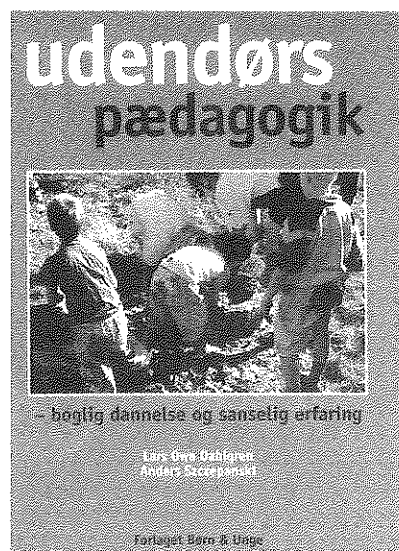
Af Carsten Damsgaard

SÅ ER DER GODE, NYE BØGER PÅ BOGLISTEN TIL EFTERÅRSLÆSNINGEN!

Vi har taget et par bøger af listen og erstattet dem med en svensk bog om udendørspædagogik, der er oversat til dansk samt en svensk fjeldbog!

Glem ikke at give mig et praj, hvis du falder over en god titel eller har en forespørgsel på en speciel bog eller et specielt emne.

Bestil bøgerne via foreningens hjemmeside eller send bestilingskuponen.

UDENDØRSPÆDAGOGIK

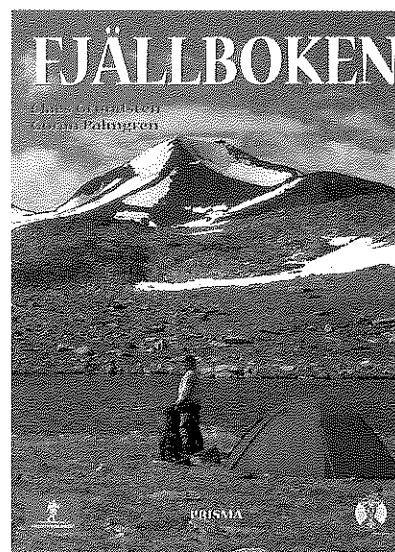
*af Lars Owe Dahlgren
og Anders Szcsepanski*

Her er der tale om en velskrevet og letlæst, svensk bog om teorierne bag „utomhuspedagogik“. Forfatterne forsøger at belyse udendørspædagogik-

kens særegenhed og uderummets glemte muligheder. Bogen er samtidig en præsentation af udendørspædagogik som forsknings- og uddannelsesområde. I modsætning til Danmark har man i en række lande som f.eks. Sverige, Norge, England, USA og Canada gennem en årrække beskæftiget sig med udendørspædagogik, og der eksisterer i dag en række ”udendørspædagogiske” skoler som går under betegnelser som ”Learning by Landscape” (England), ”Outdoor Education” (USA), ”Skabende uterum” (Sverige) samt ”Levende skule” (Norge).

En af hovedpointerne i bogen er, at mødet med det uforudsete og de direkte oplevelser i naturen skaber nogle særlige læringsituationer, hvor bl.a. forholdet mellem barn/voksen, elev/lærer får karakter af ligeværdighed og skaber en fælles referenceramme. Se endvidere anmeldelsen i ”Dansk Friluftsliv” nr. 49.

110 sider i A5 format og paperback kvalitet. Mange flotte farveillustrationer. 160 kr.

FJÄLLBOKEN

*af Claes Grundsten
og Göran Palmgren*

I slutningen af 1960'erne udkom Fjällboken, der blev en stor succes. Nu er bogen kommet i en revideret og moderniseret udgave. Det er Friluftsförbundet og den svenske turistforening, der bl.a. står bag bogen, der omtales som den nok mest komplette bog om den svenske fjeldverden. Bogen indleder med et afsnit om fem store fjeldområder i Sverige og har desuden kapitler omhandlende f.eks. ”opdagelsen” af fjeldet, samerne, geografi, flora og fauna. Derudover er det en håndbog i fjeldteknik (udrustning, vandringsteknik, snebivuak, orientering, sikkerhed etc.). En flot og meget velskrevet bog.

196 sider i flot indbunden kvalitet med mange smukke farvefotos og illustrationer. 195 kr.

BOGLISTEN

Best.nr.	Titel/forfatter	Sprog	Omtale	Pris
BU-01	"Udendørs pædagogik", Dahlgren og Szccepanski	Dansk	51/02	160,00
NH-05	"Telge-spikke-smi", Breiset og Gunnerød	Norsk	49/02	165,00
MO-10	"Den store kanobog", Tonni Frandsen	Dansk	50/02	165,00
HR-15	"Kajak ABC", Henning R. Nielsen	Dansk	41/00	75,00
UB-20	"Friluftsliv på vinteren", Rolf Olsson	Svensk	48/01	135,00
IC-21	"Sløjda i färskt trä", S.G. Håkansson	Svensk	47/01	155,00
IC-23	"Villmarksboken", Lars Monsen	Svensk	39/99	220,00
DB-30	"De 100 bedste Trangia opskrifter", Johansen og Stummann	Dansk	42/00	69,00
FA-35	"Grønlandskajakken", Smedemark og Henriksen	Dansk	48/01	150,00
NO-45	"Friluftsliv i vinterfjellet", Mats D. Melbye	Norsk	43/00	215,00
NO-46	"Friluftsliv – grunnbok", Bischoff og Mytting	Norsk	41/00	25,00
BL-50	"Complete book of seakayaking", Derek Hutchinson	Engelsk	30/96	205,00
BL-51	"Canoe Games", Dave Ruse	Engelsk	44/00	195,00
PR-60	"Friluftsmat", Anita Forsell	Svensk	50/02	89,00
PR-61	"Fjällboken", Grundsten og Palmgren	Svensk	51/0	195,00
BC-70	"Path of the Paddle", Bill Mason	USA	33/97	235,00
BC-75	"Song of the Paddle", Bill Mason	USA	34/97	235,00
BC-76	"Thrill of the Paddle", Paul Mason	USA	49/02	235,00
BC-76	"How to shit in the woods", Kathleen Meyer	USA	47/01	95,00
WW-80	"Långfärdsjakajak", Karin Mentzing	Svensk	42/00	205,00
LB-90	"Friluftslivets pædagogik", Brügge, Glantz og Sandell	Svensk	42/00	260,00

Alle priser er inkl. dansk moms og gældende pr. 1. september 2002

Dertil kommer ekspedition/forsendelse på 50 kr. uanset antal bøger.

Forbehold for evt. udsolgte bøger samt prisstigninger, der skyldes kursændringer.

Da vi kun har nogle enkelte af bøgerne på lager, må der ofte påregnes en leveringstid på mindst en måned efter bestilling.

Friluftsbogklubben – bestillingskupon

Jeg bestiller hermed følgende bøger:

best.nr.	antal	best.nr.	antal	best.nr.	antal
_____	_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____	_____

www.stages.dk

i naturen har du brug for det bedste gear

Få 20% rabat og masser af gode råd i landets største friluftslager

Friluftslageret tilbyder udstyr og viden til livet i det fri. Når du begiver dig på eventyr i det åbne landskab, er det nemlig både det rigtige gear, som kan holde til strabadserne, og de rigtige råd hjemmefra, der gør turen til en succes. Derfor skal du bruge erfarne friluftsinteresserede til at rådgive dig, inden du tager afsted.

Friluftslageret giver 20% rabat på alle varer til medlemmer af Dansk Friluftsliv. Både når du henvender dig i butikken, og når du vælger at se på varerne i ro og fred hjemme foran computeren. Ring i dag på telefon 64 72 35 32 eller besøg os på nettet, hvor du kan møde andre friluftsinteresserede: <http://www.friluftslageret.dk>

salg@friluftslageret.dk

(telefon 63123737

www.friluftslageret.dk

>> fax 63123736/
Læssøegade 12
5000 Odense C

friluftslageret

stop whining.
go get your gear.

åbningstider i butikken: man-tor 10.00-17.30 fre 10.00-19.00 lør 10.00-14.00 Web: altid åben

Forbehold Priserne i kataloget er gældende fra 1/6-2000. Alle priser er inkl. 25 % moms. Forbehold for sortiment- og prisændringer samt trykfejl. **Returret** Fuld returret på alle varer som returneres ubrugt og ubeskadiget i original emballage inden 8 dage. Kvittering skal forevises. **Bemærk:** Ingen returret på varer, der specialfremstilles eller hjemskaffet. Udsalgs- og tilbudsvare tages ikke retur. **Salg via web og postordre** Post- og telefonordre leveres overalt med tillæg af porto. **Prisgaranti** Hvis Friluftslageret nedsætter prisen på en vare inden for 2 måneder efter dit køb af samme vare, udbetaler vi prisdifferencen. Varen skal være i samme farve og størrelse. Kvittering skal forevises. **Rabat** Friluftslageret yder 10 % rabat på hele beløbet, blot det overstiger kr. 5.000. Rabatkøb skal foretages i én ekspedition. Der ydes ikke rabat på indkøb af udsalgs- og tilbudsvare. **Grupperabat** Ved gruppeindkøb kan det være en fordel at aftale et besøg uden for vores normale åbningstid.

SERMERSUAQ - DEN STORE BRÆ

Af Steffen Holberg

Grønlands indlandsis er et af de mest fantastiske steder i verden.

Ture med fjeldvandring i Grønland til Isen er efterhånden lige så billige som vandreture til Lapland.

Det følgende er en blanding af rejseoplevelser og gode råd til kommende fjeldvandrere.

MAJ 2001

Vi er på vej i flyet over Indlandsisen til Kangerlussuaq – Søndre Strømfjord. Eller rettere på vej tilbage. For mig er det gået som for så mange andre. Én gang Grønland, så er man solgt for altid. Og ikke bare til Grønland, men til Indlandsisen.

At være på verdens største bræ er en af de største naturoplevelser i mit liv.

Jeg kikker intenst ud af det lille vindue efter de første nunatakker, der viser, at vi er ved at være på den anden side. Jeg har været ude i cockpittet og se indflyvningsruten. Til min store glæde kommer vi lige over det fjeldområde, vi skal vandre i de næste dage, men til min helt store overraskelse viser det sig, at alle fjeldene er hvide. Der er sne overalt. Vi er midt i maj, hvilket plejer at betyde varmt sommervejr i Kangerlussuaq. Men sådan er det med Grønland, man ved aldrig. Det mest benyttede ord på grønlandsk er "imaqa"- måske! Målet for denne tur er en ny rute til Isen, hvor vi håber

at finde en egnet opgang, som skal være relativ let, da vi kun har meget lidt klatregrej med.

Vi har kun fem dage, og vi skal nå små 100 km i det krævende terræn, så det gælder om at minimere vægten.

De hvide fjelde nedenfor betyder derfor en mindre nedtur, selv om det ser fantastisk ud. Vi er i alt ni. Kun min makker, Peter Finn og jeg, har været i Grønland før, men de andre syv er allerede "solgte".

Efter ankomsten tager vi hurtigt ud i fjeldet. Vi har aftalt at følges ad i det første døgn.

Målet er søen "Orsuarnni-saarajuttoq", der på grønlandsk betyder "søen der ser ud som om nogen har flænset en sæl". Vi kalder den derfor for „Sælflænsesøen“.

Terrænet er tungere at gå i end det plejer at være, og vi når ikke frem til søen. Det begynder at sne voldsomt, og vi bliver nødt til at slå teltene op i en fart. Der er høj stemning i teltene omkring den varme aftensmad og den efterfølgende cognac til kaffen.

I området omkring Kangerlussuaq er der meget dyreliv. Allerede i starten af turen møder vi de første moskusokser. Én i gruppen er schweizer og han bryder ud i en jubeljodelen. Det viser sig at være et hemmeligt våben, der får okserne til at løbe op af fjeldsiden, hvor de står og betragter os. Moskusokser skal helst passeres nedenom. De er nogle fantastiske dyr at opleve i fjeldet. Ofte bliver man fulgt af en flok oppe på fjeldryggen i timer. Når ungtyrene slås, lyder der kraftige

drøn fra pandeskallerne - det er et under, at de ikke får hjernerystelse.

Hjemmefra havde vi aftalt, at vi kun ville være sammen den første overnatning. Vi er fire der fortsætter for at nå det nye sted ved Indlandsisen. De andre fem har lagt en helt anden plan for at nå op på isen: de vil tage turen på cykel fra Kangerlussuaq.

At man overhovedet kan cykle direkte op på isen skyldes en række hændelser efter en af vores tidligere ture.

MAJ 1995

I 1995 var Peter Finn og jeg af sted med en tredje makker, Ove Bugge.

Vores mål dengang var pkt. 660 i det nordlige fjeldområde, der på grønlandsk hedder Isunngua - „de små bakkers land“. Pkt. 660 er det sted, som benyttes til op- og ned-

gange ved ekspeditioner over indlandsisen.

Da vi den gang ikke kendte ret meget til området medbragte vi det mest nødvendige klatregrej, så vi under alle omstændigheder kunne komme op på isen.

Dette viste sig at være en rigtig god idé. På grund af et varmt forår, var der usædvanligt meget vand i elvene, som vi derfor ikke kunne krydse. Vi fandt en egnet opgang, som vi besteg og opdagede et helt fantastisk islandskab oppe på isen. Sprækker, søer og seracer i dybe blå og grønne farver. Selv havde jeg en næsten religiøs oplevelse af at være ét med „verdensaltet“, og aldrig før havde jeg følt mig så lille.

Vi droppede at nå over til pkt. 660. De næste par dage fortsatte vi vandringen langs bræarmen Isunnguata Sermia mod

nordvest indtil vi kom til gletcherranden ved Nordre Isortoq. Det særlige her er, at man hele tiden er tæt på isen, og på en forunderlig måde bliver påvirket af den. Isranden her er meget varieret med mulighed for lette opgange eller sværere bestigninger. Fra isen tog vi kurs ind over fjeldet mod Kangerlussuaq gennem et landskab med moser, vandløb og søer. Kortet vi gik efter var i 1: 250.000 og temmelig ringe, men et andet af turens mål var jo netop at revidere kortet i forhold til den foreslåede rute. På et tidspunkt var vi stærk i tvivl om, hvor vi var. Det var før GPS'eren og vi måtte krydspejle positionen. Brug af kompas i dette område kræver stor omhyggelighed, da misvisningen er 41 gr. vest. Det viste sig dog, at vi var præcis der, hvor vi efter planen skulle være. Fejlen var i kortet. Et særligt forhold ved navigation i Grønland er, at luften er så utrolig klar, at man fuldstændig bliver snydt af afstandene. Et sigt på over 100 km er ikke usædvanlig. På de nye kort er der misvisningslinier, men det er en god idé alligevel at repetere brugen af kompasset inden turen. De efterfølgende resultater af vores tur dengang var gode. Vores rute blev lagt ind på det nye vandrekort, og to af de steder vi havde navngivet blev optaget som officielle stednavne: Israndsdalen og Israndssøen. Rutebeskrivelsen kan ses på GT's vandrekort Kangerlussuaq: „From Kangerlussuaq to Israndssøen“.

IS, FJELD OG FOLKEVOGNE

Se, nu er det sådan, at der siden '95, er sket en hel masse i området.

Nede i Tyskland sidder der nogle bilkonstruktører og tegner nye biler til VW. De kunne rigtig godt tænke sig et sted at kunne afprøve deres nye modeller under vinterforhold, men helst om sommeren. Og hvor kan man gøre det bedre end på Indlandsisen?

VW-folkene kigger også på kortet og finder selvfølgelig at opgangen ved pkt. 660 (som på det nye kort nu hedder pkt. 575) ikke kun kan bruges af skiløbere med pulk, men også af køretøjer. En forhandling med Hjemmestyret betyder bygningen af nye veje, broer og testanlæg langt inde på isen. Prisen er over 100 millioner kr. Vandreruten op gennem Israndsdalen er nu blevet til en vej, men vejen har givet en helt ny mulighed: at køre på mountainbike op på Isen. Det var dette, de andre havde tænkt sig at prøve.

MOD ISRANDEN I SYDØST

Efter at vi skiltes fra de andre, fortsatte vi til fods ind i et område, hvor der kun sjældent kommer mennesker. Vejret og vejen er dog sådan, at det var tvivlsomt, om vi ville nå til isranden på den korte tid, vi havde til rådighed. På kortet kunne vi se afmærkninger af forhistoriske, eskimoiske bopladser. Vi ledte, men fandt ingen. Føret var tungt, og vi kom kun langsomt frem. Meteorologen i Kangerlussuaq havde fortalt os, at vejret ville slå om i løbet af et par dage,

og det kom også til at holde stik: Fra vinter, sne og frost blev det til høj himmel, sol og varme. Dette gjorde dog kun vandringer endnu mere besværlig, da sneen smeltede og dyrevekslerne blev fyldt med smeltevand. Normalt benytter man renernes og oksernes veksler som vandrestier, da det er hårdt at gå sine egne veje i den lave polarpil. Da det kneb med tiden, og vi var helt opsatte på at nå frem til isen, var vi nødt til at ændre planerne og finde et godt sted til basecamp, hvorfra vi kunne nå frem og tilbage til isen på én dag. Normalt er det en rigtig dårlig idé at efterlade grej og udstyr i fjeldet, men vejret var godt nu, og det var den eneste mulighed.

DAGSTUR TIL ISEN

Vi tog af sted tidligt om morgenen fra lejren med det mest nødvendige grej og mad til en enkelt dag.

Isen og nunatakkerne lå badet i solskin og efter nogle timer dukkede selve isranden op bag en bakkekam. Det var helt utroligt. Grønt græs helt ind til iskanten. Bræen var dog en ganske anden end Isunnguata Sermia. Da isen bevæger sig på langs ad dalen, er der næsten ingen randmoræner, men med mange sprækker, som tilmed var dækket af sne. Mulighederne for en længere brævandring var små, da vi kun havde meget lidt grej med. Til gengæld ville isklatrere kunne boltre sig her.

Det lykkedes heldigvis at finde en lille opgang, så vi nåede målet: en tur op på isen. Vi fulgte isranden i nogle timer

og mærkede isens besynderlige påvirkning.

Hvis vi havde bedre tid, ville det være alle tiders sted til en lejrplads som udgangspunkt for småture.

På en lille bakke tæt på isen byggede vi en varde. Positionen er N 66 gr. 56.636' W 49 gr. 58.712'

Kommer nogen forbi så skriv en hilsen i vardebogen. Efter en lang dag nåede vi tilbage til lejren ad en sydligere rute. Aftensmad i hård frost og whisky med Indlandsis og så hurtigt ned i de varme poser.

Fra det andet telt kunne vi

høre Lennart, der er tandlæge, forklare Jens, hvordan han ville lægge en blokade på kæben af en moskusokse.

MOD GRANATFJELDET

Vi sov i 10 timer og næste dag vendte vi kompasset. Det var en fed fornemmelse, at vi havde nået målet, men hjemture er altid mere krævende end udture. Næste mål for lejr var foden af Granatfjeldet. Nedturen var mere besværlig end ventet, da meterdybe snedriver spærrede vejen. I en slugt måtte vi fire os ned. Fjeldet hører til blandt jordens ældste - 3 mia.

år. Kloden selv er 5 mia. år.

Har man husket en mejsel er der fyldt med mørkerøde granater på størrelse med fugleæg. Granatfjeldet er derfor et yndet turmål for turister på én-dagsture, og civilisationen har desværre sat sine spor. På Grønland sker nedbrydningen af affald helt utroligt langsomt. ALT bør derfor tages med tilbage eller brændes undervejs.

FARVEL TIL FJELDET

Næste dag skinner solen igen fra en klar himmel. I løbet af de få timers "nat" er vandet i den lille fos bag lejren frosset til is. Peter og jeg nyder kaffen, mens vi kan se to prikker oppe på den grønlige fjeldvæg. Det er Jens og Lennart, der finder granater.

På solsiden af Lake Ferguson går det hurtigt tilbage. For fire dage siden var det snestorm, nu er det nærmest højsommer. Sådan er det med Grønland.

Imaqa - man ved aldrig. Turen langs søen er en flot tur, men samtidig et farvel til vildmarken. For øvelsens skyld går vi hjem efter GPS'en. Vi lander kun 20 meter fra udgangspunktet fem dage tidligere. Her møder vi de andre, og der kommer fuld gang i historierne. Det havde været noget af en oplevelse at køre på mountainbike helt op på Indlandsisen!

Den sidste nat benytter vi vores værelser på vandrerhjemmet, inden vi flyver hjem igen næste dag. En hektisk, men helt fantastisk uge...

Resten af artiklen bringer vi i næste nummer af bladet.

Red.

NYT FRA NATURVEJLEDEREN

*Af naturvejleder Lars Borch,
ansat af Ungdomsringen og
Efterskolerne*

Her følger lidt nyheder fra min verden. I november og i januar udbydes to kurser. I uge 48 er det håndværk og vinterfriluftsliv på DGI's friluftsgård: Karpenhøj på Mols. Kurset udbydes for 5. gang! I uge 2-3 2003 er det vinterfjeld-friluftskurset i Norge, der udbydes for 6. gang. Nærmere oplysninger om kurserne findes på hjemmesiden www.grejbank.dk, på telefon 8689 8888 eller på e-mail: larsborch@mail.tele.dk. Ellers arbejdes der mest lige nu med at strikke en modulefteruddannelse i friluftsliv sammen i Ungdomsringens regi. Dette arbejde er stort set færdigt og skal nu behandles politisk. Går alt vel, så vil den blive udbudt fra næste efterår. Det er tanken, at den også skulle kunne tilbydes til efterskolerne.

Vi arbejder også nu på at udvikle kurser/uddannelse inden for kano- og meginjollesejlad. Næste år vil der blive arrangeret kurser i disse turmidler som et led i udviklingsarbejdet.

Omkring klatring og kajak er vi så langt med udviklingen, at disse vil blive udbudt næste år (og har været udbudt i år.) Disse kurser vil indgå som en

del af modulefteruddannelsen i Ungdomsringen, lige som der bliver udviklet kurser i basisfriluftsliv samt skikursus til denne.

Grejbankerne lever i bedste velgående, og mange af dem har her lige før sommerferien fået suppleringsbevillinger igennem, så der i løbet af efteråret vil være endnu mere godt grej til udlån. Så husk at checke hjemmesiden!

Friluftsrådet er forsat meget positivt overfor grejbankerne, hvilket også kom frem på det møde, vi holdt med dem i foråret. Her blev der også luftet muligheden for at større huller mellem de eksisterende grejbanker kunne fyldes ud med nye grejbanker, men mere om det senere.

Udlånet fra grejbankerne er stadig stigende, så nogle steder skal man være tidligt ude for at kunne låne grejet.

Havkajaksamrådet og de vej-

ledende niveauer for uddannelse af folk til havkajaksejlad har været omtalt her i bladet af formanden. Den 23.-25. august er der afholdt et seminar, hvor de bliver lagt frem. Efter det vil de forhåbentligt være gældende, og vi kan begynde at holde prøver for dem, der ønsker det og måske „prøveforberedende kurser“.

Jeg tror og håber, at de bliver godt modtaget i min verden og at mange, ikke mindst forstandere og ledere, vil bakke bredt op om dem.

I efterskoleverdenen pusler vi lidt med et uofficielt DM i trangia- og bålmad for efterskoler. Tanken er, at man mødes i en weekend og laver lækker/god mad, der bedømmes af et dommerpanel, der så kårer vinderen.

Ideen er dels at hæve niveauet i friluftsmad, dels at have et træf for friluftslærere og -elever i efterskoleverdenen, men mere om det senere.

